

R
Z-19
(1999)

Georg-Eckert-Institut BS78

1 156 629 9

ISTORIA ȘI TRADIȚIILE MINORITĂȚII RUȘILOR STAROVERI

**Programa școlară de *Istoria și tradițiile minorității
rușilor staroveri* a fost aprobată prin**

ORDIN AL MINISTRULUI

nr. 4237 din 23.08.1999

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
- Bibliothek -

2007/1597

R

2-19

(1999)

NOTĂ DE PREZENTARE

Elaborarea programei de Istoria și Tradițiile minorității rușilor staroveri a pornit de la următoarele premise:

- introducerea noului plan-cadru și implicit a obiectului Istoria și tradițiile minorităților la clasele a VI-a și a VII-a cu o oră de trunchi comun (pentru învățământul în limbile minorităților naționale);
- dezvoltarea unei strategii didactice pornind de la obiective care favorizează formarea de competențe și atitudini specifice unui domeniu de cunoaștere;
- abordarea istoriei dintr-o perspectivă interetnică și interculturală (este fundamentală în acest sens folosirea noțiunii de civilizație în diversitatea sa spațio-temporală și ca realitate complexă la nivelul unor comunități diferite);
- asigurarea coerenței la nivelul ariei curriculare Om și societate (prin stabilirea de legături cu programele de Istorie, Geografie și Cultură civică) și între arii curriculare (prin realizarea conexiunilor cu programa de Limbă și literatură maternă);
- proiectarea unui set unitar de obiective cadru și de referință pentru Istoria și tradițiile tuturor minorităților, în corelație cu obiectivele programei generale de istorie.

În acest context, structura programei de față cuprinde: obiective cadru, urmărite pe parcursul celor doi ani de studiu; obiective de referință, activități de învățare și conținuturi proiectate pentru fiecare dintre cele două clase.

Disciplina Istoria și tradițiile minorității rușilor staroveri își propune să ofere elevilor oportunități pentru conștientizarea apartenenței lor la spațiul cultural și istoric în care trăiesc, prin cunoașterea etniei proprii și a contextului național și universal mai larg.

În actuala prezentare, programa de Istoria și tradițiile minorității rușilor staroveri apare ca un instrument util de lucru nu numai pentru profesorii care predau această disciplină, dar și pentru colegii lor din aria curriculară Om și societate care intră astfel în contact cu realități mai puțin abordate și interesante prin încărcătura lor culturală.

Conținuturile propuse îmbină teme de istorie universală cu teme referitoare la tradițiile rușilor staroveri din România. Astfel, programa prezintă evoluția societății ruse până în secolul al XVII-lea, cauzele schismei din 1654 din Bucovina Ortodoxă Rusă și apariția mișcării sociale a rușilor de rit vechi.

Multe dintre temele propuse aprofundează și completează conținutul cursului general de istorie din clasele a V-a – a VII-a (de exemplu “Slavii în Europa”, “Invazia mongolă” etc.). Introducerea lor și în programa de Istoria și tradițiile minorității rușilor staroveri are drept scop prezentarea unor argumente suplimentare despre evoluția deosebită a ritului ortodox în secolele al XI-lea – al XVII-lea.

OBIECTIVE CADRU

1. Cunoașterea și folosirea termenilor specifici istoriei și civilizației rușilor staroveri
2. Cunoașterea și utilizarea surselor documentare referitoare la trecutul și prezentul comunităților de ruși staroveri
3. Înțelegerea timpului și a spațiului istoric în contextul civilizației rușilor staroveri
4. Participarea la activitățile de interes local care să valorizeze pozitiv relațiile dintre minoritatea rușilor staroveri și populația majoritară

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

1. Cunoașterea și folosirea termenilor specifici istoriei și civilizației rușilor staroveri

Obiective de referință

Pe parcursul clasei a VI-a, se recomandă următoarele activități:

- 1.1 să recunoască termeni specifici istoriei și civilizației rușilor staroveri
- 1.2 să utilizeze termeni specifici civilizației rușilor staroveri în diferite contexte de comunicare

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a VI-a, se recomandă următoarele activități:

- exerciții de recunoaștere a termenilor studiați folosind tipuri diferite de texte;
- completarea unor enunțuri lacunare;
- relatarea unei vizite la un monument istoric.

2. Cunoașterea și utilizarea surselor documentare referitoare la trecutul și prezentul comunităților de ruși staroveri

Obiective de referință

Pe parcursul clasei a VI-a, se recomandă următoarele activități:

- 2.1 să descrie diferite surse istorice referitoare la rușii staroveri
- 2.2 să identifice informațiile oferite de surse istorice diferite

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a VI-a, se recomandă următoarele activități:

- alcătuirea unei culegeri de legende și tradiții din istoria locală;
- realizarea unei povestiri după un plan dat.

3. Înțelegerea timpului și a spațiului istoric în contextul civilizației rușilor staroveri

Obiective de referință

Pe parcursul clasei a VI-a, se recomandă următoarele activități:

- 3.1 să descrie principalele curente religioase ale rușilor staroveri
- 3.2 să precizeze cadrul geografic și contextul social-politic corespunzător fiecărei perioade din istoria comunității rușilor staroveri
- 3.3 să cunoască și să aprecieze personalități ale etniei rușilor staroveri

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a VI-a, se recomandă următoarele activități:

- alcătuirea de axe cronologice simple;
- exerciții de citire a hărților;
- alcătuirea unei compuneri despre o personalitate studiată.

4. Participarea la activitățile de interes local care să valorizeze pozitiv relațiile dintre minoritatea rușilor staroveri și populația majoritară

Obiective de referință

Pe parcursul clasei a VI-a, se recomandă următoarele activități:

- 4.1 să relateze experiențe pozitive și negative rezultate din contactul cu diferite comunități etnice
- 4.2 să manifeste disponibilitate pentru participarea la proiecte comunitare autofinanțate sau cu alte surse de finanțare

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a VI-a, se recomandă următoarele activități:

- participarea la activitatea culturală a comunității;
- alcătuirea planului unui interviu cu o personalitate locală
- alcătuirea planului unui proiect pentru protejarea mediului.

CONȚINUTURI

Originea rușilor

Termeni istorici: trib, uniune de triburi, cnezat, panteon, nume de zeități (Perun, Svarog, Macaș), duhuri (ale caselor, ale pădurilor), obște, devălmășie.

Conținut:

Triburile slavilor în Europa

Apariția cnezatelor slave: Novgorodul și Kievul. Rusia Kieveană.

Credințele păgâne.

Creștinismul

Termeni istorici: creștinism, ortodoxie, catolicism, schismă, rit, sobor, iobăgie, reformă.

Conținut:

Creștinizarea Rusiei. Evoluția creștinismului în Rusia (sec. XI-XIII)

Marea schismă creștină din 1054

Invazia mongolă – Hoarda de Aur

Căderea Imperiului Bizantin și criza ortodoxiei

Ritul în Biserica Greacă și Rusă. Stoglavâi sobor (1551)

Alexei Mihailovici Romanov și centralizarea Rusiei. Sobornoe ulojenie (1649)

Relațiile dintre patriarhia Rusiei și patriarhiile ortodoxe orientale

Nikon – noul patriarh al Bisericii Ruse

Schisma în Biserica Rusă. Soboarele din 1666-1667

Prigoana staroverilor

Termeni istorici: iobăgie, mișcare socială, dogmă, sectă

Conținut:

Opozanții lui Nikon și prigonirea lor: Pavel, Avvakum, Morozova

Forme de rezistență ale adepților ritului vechi. Solovețk – glorie și martiraj

Mișcări sociale din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea și adepții ritului vechi

Curente în sânul mișcării staroverilor: Popovscina, Bezpopovscina, alte curente

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

1. Cunoașterea și folosirea termenilor specifici istoriei și civilizației rușilor staroveri

Obiective de referință

Pe parcursul clasei a VII-a, se recomandă următoarele activități:

- 1.1 să explice în termeni accesibili vârstei noțiuni specifice civilizației rușilor staroveri
- 1.2 să redacteze scurte lucrări folosind termeni istorici indicați de profesori
- 1.3 să identifice schimbările de semnificație ale unor termeni

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a VII-a, se recomandă următoarele activități:

- concurs de definire a termenilor studiați;
- identificarea și comentarea unor toponime din zonă;
- redactări pe teme diferite.

2. Cunoașterea și utilizarea surselor documentare referitoare la trecutul și prezentul comunităților de ruși staroveri

Obiective de referință

Pe parcursul clasei a VII-a, se recomandă următoarele activități:

- 2.1 să clasifice informațiile provenite din surse istorice diferite
- 2.2 să relateze oral sau în scris aspecte din tradițiile rușilor staroveri

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a VII-a, se recomandă următoarele activități:

- exerciții de identificare a informațiilor istorice;
- schițarea bibliografiei celei mai vechi familii din zonă;
- alcătuirea unei lucrări scurte despre o sărbătoare locală.

3. Înțelegerea timpului și a spațiului istoric în contextul civilizației rușilor staroveri

Obiective de referință

Pe parcursul clasei a VII-a, se recomandă următoarele activități:

- 3.1 să facă legături între diferite aspecte ale istoriei rușilor staroveri și ale istoriei altor popoare
- 3.2 să prezinte momente din viața și activitatea unor personalități

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a VII-a, se recomandă următoarele activități:

- înscrierea semnelor convenționale studiate pe diferite contururi de hârti;
- reprezentarea în tabele cu mai multe rubrici a diferitelor tipuri de informații;
- alcătuirea unei lucrări scurte despre o personalitate studiată.

4. Participarea la activitățile de interes local care să valorizeze pozitiv relațiile dintre minoritatea rușilor staroveri și populația majoritară

Obiective de referință

Pe parcursul clasei a VII-a, se recomandă următoarele activități:

- 4.1 să observe stereotipurile reciproce manifestate în cadrul relațiilor dintre etnia rușilor staroveri și alte etnii
- 4.2 să manifeste disponibilitate pentru participarea la proiecte comunitare autofinanțate sau cu alte surse de finanțare

Exemple de activități de învățare

Pe parcursul clasei a VII-a, se recomandă următoarele activități:

- comentarea unor evenimente recente din viața comunității;
- intervievarea unor personalități locale;
- alcătuirea unor expoziții tematice.

CONȚINUTURI

Rușii staroveri în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea

Termeni istorici: cazaci, cazaci de rit vechi, exod, răscoală, schismatic, rascolnic etc.

Conținut:

Cazacii în istoria Rusiei: similitudini cu categorii sociale asemănătoare din alte țări

Religia ortodoxă de rit vechi și cazacii

Exodul staroverilor. Primele așezări ale rușilor staroveri pe teritoriul Țărilor Române

Răscoala de pe Don din 1707-1708. Kondrati Bulavin și cazacii de rit vechi

Ignat Nekrasov – continuatorul lui Bulavin și Lev Manoțki

Kubantul – ținutul nekrasoviților. Emigrarea în Dobrogea

Așezarea rușilor staroveri pe teritoriul Țărilor Române

Termeni istorici: nekrasoviți, zaporojeni, Imperiul Otoman, Austriac, Rus, ierarhia de la Fântâna Albă, lipovean

Conținut:

Viața economică și socială a rușilor staroveri din Țările Române. Legământul lui Ignat Nekrasov

Marile imperii (Otoman, Austriac, Rus) și rușii staroveri

Nekrasoviții dobrogeni și zaporojenii

Răspândirea staroverilor din Țările Române în Bucovina, Bulgaria, Turcia

Întemeierea ierarhiei staroverilor de la Fântâna Albă. Mitropolitul Ambrosie

Schisma de după 1846

Dispariția cazacilor dobrogeni în 1864. Apariția și răspândirea termenului de lipovean

Rușii staroveri din România la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea

Rușii staroveri în perioada 1940-1989

Revoluția din decembrie 1989 și organizarea Comunității Rușilor-lipoveni din România

Structura etno-culturală a rușilor staroveri din România contemporană

Așezările rușilor staroveri și problemele lor actuale.

TERMENI

– starover	– zaporojeni	– raskol
– nikonian	– sobor	– raskolnic
– popovți	– setcă	– okrujnik
– bezpopovți	– lotcă	– rasdornik
– bezglopopovți	– lestovka	– svodnîi
– lipovean	– podrucinik	– papejnik
– cazac	– krug	– podiovka
– nekrasoviți	– nauka	– kaftan
– ataman	– edinoverie	

PERSONALITĂȚI

Avvakum PETROV	–	protopop, reprezentantul cel mai important al creștinilor de rit vechi în sec. XVII (m. 1682)
Evdokia MOROZOVA	–	boieroaică, membră a unei importante familii boierești din Rusia, cu influență la Curtea țarului; adeptă convinsă a ritului vechi, motiv pentru care a fost supusă persecuțiilor și privațiunilor (m. 1675)
Nikita DOBRÂNIN (Pustosviat)	–	cleric, unul din conducătorii adepților vechiului rit, de la sfârșitul sec. XVII (m. 1682)
Alecsandr din Kerjenet	–	diacon, autorul uneia din cele mai importante opere polemice ale mișcării ritului vechi: “Răspunsurile diaconului Alecsandr din Kerjenet” (m. 1720)
Pavel	–	episcop de Kolomna, primul opozant al reformelor nikoniene (m. 1656)
Andrei DENISOV
(1674-1730)	–	nobil rus, fondator al mănăstirii de pe râul Vâg (nordul Rusiei, în apropierea actualei granițe cu Finlanda), centru cultural de mare însemnătate pentru staroveri în sec. XVIII, autor al celei mai importante opere polemice din această perioadă: “Răspunsurile din Pomorie” (1723)
Simeon DENISOV
(1682-1741)	–	fratele lui Andrei Denisov și succesorul acestuia la conducerea mănăstirii Vâg, autor al unor opere de seamă pentru literatura religioasă rusă din sec. XVIII
Ignat NEKRASOV	–	participant la răscoala lui Bulavin (1707-1708) comandant al cazacilor de rit vechi, după moartea acestuia, fondator al comunităților care au emigrat apoi în Dobrogea începând cu 1740 (m. 1737)
Matvei Ivanovici PLATOV
(1751-1818)	–	conte, general de cavalerie, ataman al cazacilor de pe Don, doctor honoris causa al Universității din Oxford
Osip Semionovici GONCEAR
(1796-1876)	–	ataman al cazacilor necrasoviți din Dobrogea, până la 1864, anul desființării oficiale a organizației căzăcești de către sultan
Ilarion Gheorghievici
KABANOV (Ksenos) (1819-
1882)	–	renumit teolog starover din sec. XIX, autor a numeroase opere de apologetică și istorie bisericească
Arsenii (ȘVEȚOV) (1840-1908)	–	episcop, teolog starover, autor a numeroase opere dedicate apărării credinței de rit vechi
Feodor Evfimovici MELNIKOV
(1874-1960)	–	teolog starover din sec. XX, autor a numeroase opere dedicate apărării credinței de rit vechi, și a religiei în general, unele traduse și în limba română
Innokentii (Usov) (1870-1942)	–	episcop, apologet creștin, remarcabil luptător împotriva ateismului; unele din operele sale au fost traduse și în limba română
Savva V. MOROZOV (1770-
1860)	–	unul din cei mai importanți industriași ruși staroveri, deținător al unui adevărat imperiu industrial și financiar, mare susținător al Bisericii de rit vechi
Amvrosii (POPOVICI) (1791-
1860)	–	mitropolit, întemeietor al ierarhiei de la Fântâna Albă
Nikola A. BUGROV (1837-1911)	–	unul din marii industriași ruși staroveri, personalitate marcantă a vieții economico-sociale a Rusiei sec. XIX și începutului de secol XX
Nikita DANILOV	–	scriitor român de origine rusă, autor a numeroase opere care au fost distinse cu premii ale Uniunii Scriitorilor și ale altor organizații

- Ivan EVSEEV – profesor universitar, membru al Comunității Rușilor
Lipoveni, reputat specialist în domeniul folcloristicii și al
mitologiei românești și universale
- Iulia ISAEV – renumită cântăreață de operă
- Alexandra CANAREICA – cunoscută cântăreață de muzică ușoară
- Mihai POKORSKI – cunoscut cântăreț de muzică pop-rock, membru fondator
al trupei “Holograf”
- Ivan PATZAICHIN – multiplu campion mondial și olimpic la caiac-canoe,
antrenor emerit al lotului național al României
- Calistrat CUȚOV – campion european la box
- Simion CUȚOV – campion european medaliat olimpic, la box
- Vasile DÂBA – campion olimpic la caiac-canoe (1976), multiplu campion
european și mondial

